

ABORDAREA MACRO ȘI MICRO SOCIALĂ A CALITĂȚII VIEȚII

MACRO AND MICRO SOCIAL APPROACH OF THE QUALITY OF LIFE

Vladimir STERPU, ORCID: 0000-0003-4434-6356
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 330.59:330.101.54

e-mail: vladimir.sterpu@gmail.com

The content of the article reflects the synthesis of scientific approaches to the quality of life at macro and microsocial levels. The purpose of the study lies in the synthesis of theoretical-empirical approaches regarding the quality of life assessment. Achieving the purpose of the research was possible by solving the following objectives, such as: studying the evolution of theoretical-empirical approaches regarding the quality of life; generalization of theoretical-empirical approaches of life quality at macro and microsocial levels; identification of methodological tendencies in the macro and social approach of life quality. Based on the bibliographic referential, conclusions were formulated with reference to the study subject.

Keywords: *life quality, macro level, micro level.*

INTRODUCERE

Abordarea macro și micro sunt complementare studierii indicatorilor calității vieții, ajutând la o mai bună înțelegere a lumii sociale, la identificarea problemelor și eventual a soluțiilor pentru acestea.

Abordarea macro examinează la scară largă modele și tendințe în procesul evoluției structurii sociale, sistemului și subsistemelor sociale; stabilitatea și schimbarea socială; grupurile extinse de populație. Interpretarea sociologică la nivel macro a calității vieții utilizează o combinație de date din perspectivă longitudinală și transversală. Combinarea datelor statistice și sociologice permite extrapolarea analizelor pe perioade lungi de timp, în scopul de a construi seturi de date care arată modul în care sistemul social și relațiile în cadrul acestuia au evoluat de-a lungul timpului. Nivelul macro al abordărilor demonstrează legătura corelativă între cauza și efectul fenomenelor sociale studiate. Macrosociologia permite observarea modelelor și tendințelor la scară largă, dar riscă să vadă aceste tendințe ca entități abstracte care există în afara indivizilor care le pun în aplicare pe teren.

Abordarea micro se concentrează pe studierea la scară mică a interacțiunii între indivizi, inclusiv a dinamicii grupurilor mici; a modelelor și tendințelor în dezvoltarea comunitară, a experiențelor vieții cotidiene a oamenilor. Interpretarea sociologică la nivel micro se concentrează pe localizarea problemelor calității vieții, pe examinarea vieții cotidiene a grupurilor mici de oameni. Aplicarea observației, interviurilor și a focus-grupurilor, mai frecvent utilizate în abordarea la nivel micro, face conexiuni între

tendențele istorice, teoriile sociale și modul în care oamenii experimentează viața de zi cu zi. Nivelul micro al abordărilor, în virtutea dimensiunilor sale mai mici, dovedește cum sistemele sociale afectează experiențele de viață ale oamenilor. Microsociologia permite analiza la nivel interpersonal, dar poate eșua în a lua în considerare forțele mai mari care influențează comportamentul individual.

Geneza sensului calității vieții o identificăm la începuturile constituirii filosofiei. Conceptul de calitate a vieții este o categorie conturată în filosofia socială, care ulterior, în rezultatul diferențierii științifice, devine tot mai complexă și interdisciplinară, în același timp conturându-și un caracter integrator, referindu-se la viziunea socială, explicând natura și conținutul social. În calitate de concept independent calitatea vieții își face apariția în vocabularul politic, ulterior fiind valorificat în circuitul științific. Înțelegerea conceptului conduce spre ideea centrată că factorul-cheie al creșterii economice corelează cu indicatorii calității vieții.

Calitatea vieții este determinată de multipli factori obiectivi și subiectivi. Factorii obiectivi includ condițiile natural-climaterice; nivelul de dezvoltare a regiunii, inclusiv sectorial; introducerea noilor metode manageriale etc. Factorii subiectivi sunt reprezentați prin aplicarea politicii economice, sprijin pentru reforme, schimbarea fluxurilor de migrație, activismul antreprenorial al populației etc. Tendințele dezvoltării factorilor obiectivi în mare parte sunt generate de orientarea acțiunii factorilor subiectivi.

MATERIAL ȘI METODĂ

Referențialul bibliografic este realizat din perspectiva celor două niveluri de analiză: macro și micro a calității vieții. Explicarea acestor corelații se regăsește în sinteza surselor bibliografice examinate. Baza teoretico-empirică a studiului o reprezintă lucrările autorilor străini, axate pe segmentul calității vieții, având la bază explicarea macro și micronivelurilor sociale.

Sinteza surselor bibliografice a permis identificarea conceptelor, unindu-le într-un tot unitar, în vederea identificării părților componente și a reproduce întregului concept în toată complexitatea sa, în funcție de nivelurile micro și macro ale cercetării.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Autorii Møller V. și Huschka D. în monografia *Quality of Life and the Millennium Challenge. Advances in Quality-of-Life Studies: Theory and Research* [1], susțin că cercetarea privind calitatea vieții a făcut progrese mari de când mișcarea indicatorilor sociali a început ca abordare științifică în anii 1960. Cercetătorii dintr-o gamă largă de discipline științifice sunt implicați în descrierea și evaluarea condiției umane în multe părți ale lumii. Deși cercetătorii calității vieții sunt mai bine dotați atât teoretic, cât și practic decât în trecut, noua eră a introdus noi provocări. O astfel de provocare se referă la însăși definiția subiectului studiat. Noțiunea de *viață bună* ce i-a intrigat pe savanții greci clasici este fluidă, iar concepțiile populare despre *viață bună* s-au schimbat de-a lungul timpului. Viteza cu care societățile din întreaga lume se schimbă în noul mileniu

este uluitoare. Respectiv și viziunea despre *viață bună* se schimbă dramatic în ultimii ani de la începutul mișcării indicatorilor sociali.

Calitatea vieții denotă atât descriere, cât și evaluare. Specialiștii în domeniul calității vieții dezvoltă indicatori care măsoară ceea ce este considerat în mod obișnuit a constitui o viață acceptabilă de calitate și apoi evaluează dacă realitatea socială se potrivește cu acest standard de referință. Complexitatea tot mai mare a stilurilor de viață în noul mileniu face din ce în ce mai dificilă compilarea rapoartelor sociale cuprinzătoare care acoperă întreaga gamă de domenii ale vieții. Același lucru este valabil și pentru dimensiunea evaluativă a calității vieții. Majoritatea cercetătorilor contemporani în domeniul calității vieții presupun în general că cetățenii, mai degrabă decât experții, ar trebui consultați cu privire la concepțiile lor despre viața bună, adică cu privire la nevoile și dorințele lor. Într-o epocă a specializării și a fragmentării, numărul de grupuri care trebuie consultate și gama de puncte de vedere care trebuie analizate și interpretate adecvat în studiile privind calitatea vieții reprezintă o provocare tehnică pentru cercetători [1].

Lucrarea citată oferă mai întâi o privire de ansamblu asupra provocărilor pentru cercetarea privind calitatea vieții care se referă la caracteristicile noului mileniu, urmând o selectare a lucrărilor pentru a prezenta răspunsuri la noile provocări. Concluzia cu care vin autorii pornește de la faptul că noul mileniu este considerat pe scară largă a fi epoca globalizării, a democratizării și a drepturilor omului. „Trăim într-o societate a cunoașterii și într-o perioadă de risc și incertitudine. Este interacțiunea acestor tendințe cheie ale epocii care solicită o nouă abordare a studiilor privind calitatea vieții” [1].

Grupul de autori Land K.C., Michalos A.C. și Sirgy M.J. în *Handbook of Social Indicators and Quality of Life Research* [2] analizează indicatorii sociali ca serii statistice temporale folosite pentru a monitoriza sistemul social, ajutând la identificarea schimbărilor și la a ghida intervenția pentru a modifica cursul schimbării sociale. Exemplele includ ratele șomajului, ratele criminalității, estimările speranței de viață, indicii stării de sănătate, ratele de înscriere la școală, scorurile medii de realizare, ratele de vot în alegeri și măsurile de bunăstare subiectivă, cum ar fi satisfacția de viață în ansamblu și alte domenii specifice sau aspecte ale vieții. Acest studiu trece în revistă evoluția istorică a domeniului și descrie utilizările indicatorilor sociali și conceptul de calitate a vieții. O secțiune de încheiere abordează perspectivele de dezvoltare viitoare a indicatorilor sociali și cercetarea interdisciplinară ghidată de conceptul calității vieții. Se face o trecere în revistă a dezvoltării domeniului indicatorilor sociali și a studiilor calității vieții, începând cu anii 1960, perioada anilor 1970 și 1980 și, în sfârșit, anii 1990 și 2000. Conceptele de indicatori sociali și cei ai calității vieții au evoluat în ultimele decenii mai mult sau mai puțin autonom în mai multe discipline academice. Autorii consideră oportună organizarea acestei revizuirii în funcție de respectivele origini disciplinare.

Conceptul de indicator social și-a căpătat sensul inițial într-o încercare, întreprinsă la începutul anilor 1960 de Academia Americană de Arte, de a detecta și anticipa natura și amploarea consecințelor programului spațial pentru societatea americană. Frustrați de lipsa unor date suficiente pentru a detecta astfel de efecte și de absența unui cadru con-

ceptual sistematic și a unei metodologii de analiză, unii membri ai proiectului Academiei au încercat să dezvolte un sistem de indicatori sociali (statistici, serii statistice și alte forme de dovezi), să detecteze și să anticipeze schimbările sociale, precum și să evalueze programe specifice și impactul acestora [2].

În seria de cercetări ale indicatorilor sociali ai calității vieții se înscrie lucrarea colectivă a autorilor Sirgy M. J., Rahtz D. și Swain D. *Community Quality-of-Life Indicators: Best Cases* [3]. Această lucrare este a doua dintr-o serie care acoperă cele mai bune practici în domeniul indicatorilor de calitate a vieții comunitare. Este o compilație de cazuri din cele mai bune practici în cercetarea indicatorilor comunitari. Cazurile descriu comunități care și-au lansat propriile programe de indicatori comunitari. Elementele care sunt incluse în descrieri sunt istoricul activității indicatorilor comunitari în regiunea țintă, planificarea indicatorilor comunitari, indicatorii efectivi care au fost selectați, procesul de colectare a datelor, raportarea rezultatelor și utilizarea indicatorilor pentru ghidarea deciziilor privind dezvoltarea comunității și politicile publice. Subiectele acoperă un spectru extins de cazuri, precum: indicatori de calitate a vieții pentru coridorul tehnologic din Virginia de Terri Lynn Cornwell; modelul comunitar durabil pentru dezvoltarea și utilizarea indicatorilor multidimensionali ai calității vieții de William T. Grunkemeyer și Myra L. Moss; lansarea Compact-uri pentru calitatea vieții de Karen Barsell și Elisa Maser; dezvoltarea și utilizarea indicatorilor de calitate a vieții în cele mai mari orașe din Noua Zeelandă de Kath Jamieson; alinierea indicatorilor comunitari cu misiunea guvernamentală, viziunea și obiectivele generale de Misty Lee Heggeness, Paul Buschmann și Thomas Walkington; măsurarea calității vieții în Amsterdam de Peggy Schyns și Jeroen Boelhower; o comparație de trei decenii a opiniilor și credințelor rezidenților din Genesee County de Michigan de Robin Widgery; crearea unui index pentru a evalua competitivitatea unei regiuni de Beth Jarosz și Michael Williams; către un indice de dezvoltare socială pentru Hong Kong: procesul de implicare a comunității de Richard J. Estes; măsurarea durabilității și a calității vieții în orașul Zurich de Marco Keiner, Barbara Schultz și Willy A. Schmid [3].

Capitolele din volumul *Quality of Life in Ireland. Social Impact of Economic Boom, elaborate de Fahey T., Russell H. și Whelan C. T.* [4], acoperă problemele principale pe care s-ar aștepta să le vedem într-o colecție care analizează schimbările sociale induse de creșterea economică rapidă. Această acoperire include ocuparea forței de muncă, sănătatea, educația, locuința, inegalitatea veniturilor, migrația, coeziunea socială, echilibrul dintre viața profesională și viața privată și calitatea vieții. Capitolele analizează starea actuală a cunoștințelor și înțelegerii despre această schimbare socială, bazându-se pe o serie de cercetări recente și surse de date.

Prin urmare, în esență, acest volum reunește ceea ce se cunoaște din cercetări despre modul în care societatea irlandeză s-a schimbat pe măsură ce a devenit mai prosperă. Și deși se cunosc multe, este clar că mai sunt multe de aflat. Unii pași sunt deja făcuți pentru a începe umplerea unor lacune actuale ale cunoștințelor existente. De exemplu, Irlanda întreprinde primul său studiu longitudinal asupra copiilor, fapt ce va informa

despre ceea ce determină rezultatele pentru copii pe măsură ce cresc într-un context foarte diferit de cel experimentat de părinții lor și de factorii de decizie ai națiunii. De asemenea, se încearcă și elaborarea unor studii longitudinale ale persoanelor în vârstă, care vor ajuta la informarea despre nevoile de sănătate și îngrijire ale unei populații în vârstă mai numeroase. A fost oportună luarea în considerare a unui studiu longitudinal asupra migranților, astfel încât să se reușească evoluția politicii și evitarea problemelor sociale uriașe cu care se confruntă unii dintre vecinii din UE. Pentru a înțelege echilibrul dintre viață și muncă, se consideră necesară investiția în colectarea de date privind utilizarea timpului, care este cheia pentru înțelegerea modului în care factorii economici și sociali funcționează la nivel de gospodărie. Într-o societate bazată pe cunoaștere, pare imprudentă subinvestiția în programe al căror obiectiv este acela de a obține o mai bună înțelegere, astfel încât intervențiile politice să servească mult mai bine. Pentru această înțelegere este nevoie de mai multe date care să fie colectate și de mai multe cercetări care să fie întreprinse [4].

Un studiu mai timpuriu *Social Indicators of Well-Being: Americans' Perceptions of Life Quality*, realizat de Andrews F.M. și Withey S.B. [5], reflectă percepțiile asupra bunăstării. Scopul său este de a investiga modul în care aceste percepții sunt organizate în mintea diferitelor grupuri de adulți americani, de a găsi modalități valide și eficiente de măsurare a acestor percepții, de a sugera moduri în care aceste metode de măsurare ar putea fi implementate pentru a produce o serie de indicatori sociali și de a furniza câteva lecturi inițiale cu privire la acești indicatori; adică unele informații despre nivelurile de bunăstare percepute de americani. Descoperirile se bazează pe date de la peste 5000 de americani și includ rezultate de la patru eșantioane reprezentative separate ale populației americane.

Unul dintre motivele pentru care cercetarea este neobișnuită este că include o componentă metodologică majoră. Sondajele tipice presupun un efort modest la dezvoltarea instrumentarului, aplicarea acestuia unui grup de respondenți și o analiză a datelor rezultate care descriu în principal persoanele studiate. Cercetarea a fost implementată într-o serie de cicluri secvențiale, fiecare dintre ele a constatat din dezvoltarea conceptuală, proiectarea instrumentarului, colectarea datelor, analiză și interpretare. Ideile și constatările generate în ciclurile anterioare au afectat proiectarea ciclurilor ulterioare. Cartea este organizată în trei părți majore, care sunt precedate de o introducere generală și urmate de o serie de anexe. Partea întâi descrie explorările metodologice și conceptuale care oferă baza de cunoștințe fundamentale pe care se poate începe să se construiască o serie de indicatori percepțivi. Partea a doua examinează un număr mare de indicatori percepțivi și ceea ce spun aceștia despre bunăstarea populației americane și a 27 de subgrupuri majore definite pe baza sexului, vârstei, rasei, statutului socioeconomic și stadiului ciclului de viață al familiei. Partea a treia se referă la aplicarea eforturilor de dezvoltare și se adresează celor care ar folosi indicatorii explorați sau modificări ale acestora, pentru a evalua bunăstarea percepută în investigațiile viitoare [5].

Indicators of Quality of Life in Latin America [6], coordonată de Tonon G., este dedicată studiului indicatorilor calității vieții în America Latină și prezintă rezultatele cer-

cetărilor științifice din această regiune. Cartea este organizată în trei părți: metodologie; calitatea vieții urbane: o viziune geografică; inclusiv calitatea vieții diferitelor grupuri. În compartimentele primei părți a lucrării se discută despre dezvoltarea unui model de măsurare a calității vieții și a diferitelor forme de inegalitate în America de Sud, luându-se în considerare dimensiunile sociale, culturale, politice, religioase și economice. Rezultatele de bază sunt indicatori inovatori, netradiționali ai calității vieții, care pot fi aplicați altor populații și altor zone geografice, în special în America Latină. Se oferă o abordare a măsurării calității vieții în America Latină din perspectivă teritorială prin crearea unui indicator sintetic al calității vieții și adoptarea abordării indicatorului social. În baza unei discuții teoretice și metodologice, este dezvoltat un indice de calitate a vieții pentru populația argentiniană. Acest indice a fost obținut din combinația ponderată a indicatorilor socioeconomiici și de mediu.

Cea de a doua parte a lucrării încearcă să analizeze starea de bine a gospodăriilor argentinienne în ultimii 10 ani; inclusiv schimbările în calitatea vieții urbane care au avut loc în provincia Santa Fe, adoptând ca și cadru interpretativ așa-numitele etape de dezvoltare sau strategii de dezvoltare care au fost folosite pentru a distinge anumite perioade ale diferitelor etape politice și economice din Argentina. Sunt studiate inegalitățile spațiale din mai multe orașe din Sudul Global și în special din America Latină, unde există îngrijorare cu privire la decalajele dintre condițiile de calitate scăzută și înaltă a vieții în diferite zone. Se oferă informații despre calitatea vieții populației care locuiește în orașe mai mici din segmente teritoriale supuse unei combinații de procese diverse: repopulare, depopulare și multiactivitate, printre altele. Este analizată segregarea spațială și calitatea vieții la scară intraurbană și asocierea existentă între cele două categorii. Se prezintă conceptul de „habitabilitate”, referindu-se la sfera socială a sustenabilității în cadrul paradigmei dezvoltării urbane durabile în asociere cu cea a calității vieții [6].

Partea a treia cuprinde subiecte ce prezintă prima analiză a unui studiu realizat la Caracas, Venezuela, despre calitatea vieții elevilor de liceu, utilizând indexul de bunăstare personală, adaptat la versiunea Argentinei, și indexul satisfacției de viață la scară națională. Sunt analizate cauzele educaționale, economice și legate de muncă ale copiilor angajați prin efectuarea unei analize de segmentare ierarhică pe un eșantion de 3.259 de familii, înscrise într-un program educațional de prevenire a muncii copiilor pe coasta Caraibelor și Columbiei. Se prezintă cadrul conceptual al calității vieții ulterioare într-un studiu menit să exploreze dacă au existat schimbări în bunăstarea personală a adulților în vârstă, identificându-se factorii asociați dintre cele mai importante domenii ale calității vieții [6].

Studiul autorilor Mollenkopf H. și Walker A. *Quality of Life in Old Age: International and Multi-Disciplinary Perspectives* [7] remarcă interpretarea calității vieții ca un construct multidimensional, holistic, evaluat din mai multe perspective și de mai multe discipline. Mai mult, conceptul de calitate a vieții poate fi aplicat practic la toate domeniile importante ale vieții. Astfel, cercetarea calității vieții urmează să includă aspecte sociale, de mediu, structurale și legate de sănătate și să fie abordată dintr-o perspectivă inter-

disciplinară. Acest lucru este valabil și mai mult atunci când calitatea vieții la bătrânețe este punctul central, deoarece îmbătrânirea în sine este un proces multidimensional. Studiile generale de calitate a vieții au folosit de mulți ani vârsta, sexul sau clasa socială ca categorii sociale. Cercetările recente în gerontologie au început să studieze sistematic calitatea vieții urmând dictonul Organizației Mondiale a Sănătății „anii au fost adăugați la viață, iar acum provocarea este de a adăuga viață la ani”. Cu toate acestea, există foarte puține texte generale disponibile pe această temă și niciunul de natură internațională și multidisciplinară. Având în vedere dimensiunea și creșterea acestei populații, autorii consideră că este timpul să fie publicat un volum pe această temă care să urmărească sistematic o perspectivă cuprinzătoare și să includă abordări teoretice și constatări empirice cu privire la cele mai importante componente ale calității vieții la bătrânețe. Acest volum reunește abordările privind calitatea vieții la bătrânețe și rezumă, pe de o parte, ceea ce știm și, pe de altă parte, ce cercetări ulterioare sunt necesare. Lucrarea este structurată în trei părți principale, cu o introducere extinsă, capitolele principale despre diferitele aspecte ale calității vieții persoanelor în etate și un capitol de încheiere care indică lacunele cunoștințelor și dezvoltările ulterioare necesare în teorie și metodologie.

CONCLUZII

Referențialul bibliografic analizat relevă preocupările pentru studiul calității vieții din perspectiva nivelurilor macro și microsocial. Tematica calității vieții cunoaște o dezvoltare rapidă din a doua jumătate a secolului al XX-lea. În timp se conturează o metodologie în elaborarea indicatorilor de monitorizare a calității vieții atât la nivel macro, cât și microsocial. Studiile longitudinale și transversale acumulează date empirice și comparabile la nivelul comunităților și al regiunilor naționale.

Din perspectiva nivelului macro sunt analizați indicatorii calității vieții, care afectează întreaga populație și tendințele în dinamică. Din perspectiva nivelului micro studiul calității vieții se desfășoară la scară mică, studiindu-se interacțiunea socială dintre oameni și organizații.

Analiza la nivelurile macro și micro a dinamicii calității vieții este o provocare în contextul dezvoltării societăților contemporane, reprezentând o deschidere pentru elaborarea noilor teorii și găsirea unor metodologii care ar explica dezvoltarea socială.

Referințe:

1. MØLLER, V., HUSCHKA, D. *Quality of Life and the Millennium Challenge. Advances in Quality-of-Life Studies, Theory and Research*. [Calitatea vieții și provocarea mileniului. Progrese în studii, teorie și cercetare privind calitatea vieții.] New York: Springer, 2009. 276 p. ISBN 978-1-4020-8568-0
2. LAND, K.C., MICHALOS, A.C., SIRGY, M.J. *Handbook of Social Indicators and Quality of Life Research* [Manualul Indicatorilor Sociali și Cercetarea Calității Vieții.] Springer, New York, 2012, 604 p. ISBN: 978-94-007-2420-4

3. SIRGY, M.J., RAHTZ, D., SWAIN, D. *Community Quality-of-Life Indicators: Best Cases. II*. Social Indicators Research Series No. 28. [Indicatori comunitari de calitate a vieții: cele mai bune cazuri. II. Seria de cercetare a indicatorilor sociali nr. 28] Dordrecht: Springer, 2006. 342 p. ISBN: 978-1-4020-4624-7
4. FAHEY, T., RUSSELL, H., WHELAN, C.T. *Quality of Life in Ireland. Social Impact of Economic Boom*. [Calitatea vieții în Irlanda. Impactul social al boom-ului economic.] Dublin: Springer, 2007. 329 p. ISBN: 978-1-4020-6980-2
5. ANDREWS, F.M., WITHEY, S.B. *Social Indicators of Well-Being: Americans' Perceptions of Life Quality*. [Indicatori sociali ai bunăstării: Percepțiile americanilor asupra calității vieții.] New York: Plenum Press, 1976. 461 p. ISBN: 978-1-4684-2255-9
6. TONON, G. *Indicators of Quality of Life in Latin America*. [Indicatori ai calității vieții în America Latină.] Buenos Aires: Springer, 2016. 308 p. ISBN: 978-3-319-28840-6
7. MOLLENKOPF, H., WALKER, A. *Quality of Life in Old Age: International and Multi-Disciplinary Perspectives*. Social Indicators Research Series No. 31 [Calitatea vieții la bătrânețe: perspective internaționale și multidisciplinare. Seria de Cercetare Indicatori Sociali Nr. 31] Dordrecht: Springer, 2007. 259 p. ISBN: 978-1-4020-5681-9